

Nr 343

Av herr **Sköld**, om pension till generalmajoren Nils O. F. Söderberg.

(Lika lydande med motion nr 274 i Första kammaren)

I proposition nr 36 till 1951 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att f. d. souschefen vid flygförvaltningen, generalmajoren Nils O. F. Söderberg finge under i propositionen angiven förutsättning — med avstående från rätt till tjänste- och familjelivränta — åtnjuta tjänste- och familjepensionsförmåner, såsom om han vid avgången ur tjänst den 30 juni 1950 som souschef varit innehavare av överstelöjtnantsbeställning vid flygvapnet och erhållit tjänstledighet med C-avdrag intill den tidpunkt, den 30 september 1952, då han uppnådde för överstelöjtnant stadgad pensionsålder.

Av propositionen framgår, att Söderberg, som är född den 26 april 1897, tillträdde sin första officersbeställning år 1918 samt befordrades till kapten den 4 december 1930, till major den 1 juli 1937, till överstelöjtnant den 1 juli 1939 och till överste den 1 juli 1940. Under tiden 1 juli 1943—31 mars 1944 uppehöll Söderberg förordnandetjänst (lönegrad Ob 3) såsom chef för flygförvaltningens materielavdelning och innehade under tiden 1 april 1944—30 juni 1950 förordnandetjänst (intill den 1 juli 1947 i lönegrad Ob 5 och därefter i lönegrad Mp 19) som souschef vid flygförvaltningen. På grund av därom av Söderberg uttryckt önskan meddelades han inte förlängt förordnande å souschefsbeställningen för tiden efter den 30 juni 1950, enär han då avsåg att övergå i enskild tjänst, vilken anställning han också tillträdde i egenskap av chef för motortekniska försöksanstalten vid Svenska flygmotoraktiebolaget i Trollhättan. Till bakgrunden för detta engagement skall jag nedan återkomma.

Då Söderberg vid avgången den 30 juni 1950 från souschefsbeställningen endast kunde åberopa 7 år i förordnandetjänst, uppfyllde han inte förutsättningarna för erhållande av rätt till förordnandepension. Däremot förelåg författningens rätt för Söderberg att efter fyllda 65 år komma i åtnjutande av tjänstelivränta.

Dåvarande chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, anförde i propositionen bland annat. "Med hänsyn till föreliggande omständigheter anser jag förslag böra föreläggas riksdagen om beredande åt Söderberg av förbättrad ställning i pensionshänseende. Till stöd för ett dylikt medgivande kan främst åberopas, att den verksamhet, avseende utvecklingen av en inhemsk industri för tillverkning av flygmotorer, för vilken Söderberg knutits till Svenska flygmotoraktiebolaget, är av synnerlig betydelse för svenska flygvapnet samt att det på grund av Söderbergs under mångårig tjänstgöring vid flygvapnet vunna erfarenhet varit av stort värde, att han knutits till ledningen

av sagda verksamhet. Det är i detta sammanhang även att märka, att Söderberg, om han ej erhållit förordnandetjänst utan i sin militära karriär stannat i beställning såsom överstelöjtnant eller flottiljchef, skulle ha haft en pensionsålder av 55 år."

I utlåtande nr 39 hemställde emellertid statsutskottet, att propositionen inte måtte av riksdagen bifallas, enär det enligt utskottets mening i förevarande fall inte hade förebragts sådana särskilda skäl, som kunde motivera ett avsteg från de författningsenliga villkoren för erhållande av tjänstepension samt att ett bifall till propositionsförslaget kunde befaras leda till inte önskvärda konsekvenser.

I skrivelse nr 58 anmälde riksdagen, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelser med vad statsutskottet föreslagit.

Genom beslut den 26 september 1958 fann Kungl. Maj:t vidare en av Söderberg på anförda skäl gjord ansökning om förnyad prövning av frågan om medgivande för honom att komma i åtnjutande av pension icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Det framgår som synes av statsrådets Lingman ovan återgivna yttrande till statsrådsprotokollet tydligt, att Söderbergs övergång till flygmotorindustrien var ett statsintresse. Regeringens framställning till riksdagen om den extraordinära lösningen av hans pensionsfråga understryker även detta. Sammanhanget var därvid följande. Det gällde att utveckla ett nytt projekt för en motor till det svenska flygvapnet. Licens för en lämplig motor från utlandet gick inte just då att uppbringa. Utvecklingsprojektet var utlagt på två olika industrier. Deras förslag innebar i princip olika lösningar av problemet. Då den ena av dessa principer visat sig överlägsen den andra, beslöt flygförvaltningen att alla utvecklingsresurser skulle utnyttjas för fortsatt utveckling av den överlägsna typen. Det gällde därvid att få två konkurrerande företag att samarbeta. Det bedömdes nödvändigt att Söderberg erhöi uppgift att etablera detta samarbete.

Detta Söderbergs engagement i flygmotorindustrien uppgjordes i samråd med försvarsministern. Därvid kom frågan om Söderbergs pensionering med i övervägandena. Innan denne tog ställning till övergång från flygvapnet till flygmotorindustrien hade han av försvarsminister Vougt fått meddelande om att proposition skulle avlätas till riksdagen angående hans pensionsförmåner. Det var först därefter som Söderberg meddelade till försvarsministern att han inte önskade förlängt förordnande som souschef i flygförvaltningen. Man kan inte begära att Söderberg skulle ta med i beräkningen att propositionen kunde komma att avslås av riksdagen.

Om Söderberg inte trott sig ha garanti för ordnandet av sin pensionsfråga, skulle hans övervägande av frågan om avsked från förordnandetjänsten helt naturligt blivit ett annat. Han kunde ha valt att stanna kvar som souschef i flygförvaltningen och avstått från anställningen i industrien. Alternativt kunde han övervägt att använda sig av möjligheten att med C-avdrag ta

tjänstledighet ett år i taget med bibehållande av pensionsrätt. Genom att begära att få kvarstå lönlös över stat i två år skulle han vidare efter återgång till aktiv tjänst troligen också kunnat trygga sin pensionsrätt. Att märka är att han 1950 var 53 år gammal och pensionsåldern för överstelöjtnant är 55 år. Han hade slutligen haft möjlighet att ta förtidspension från flygvapnet. Man kan därför säga att han har ställts i en särskilt ogynnsam ställning genom att förlita sig på regering och riksdag. Att han förorsakats ekonomisk skada i inte ringa utsträckning kan inte bestridas.

För min del kan jag därför inte komma till annan slutsats, än att både rätt och billighet fordrar att hans pensionsfråga upptages till behandling på nytt. Statsutskottet torde vid tidpunkten för sin tidigare handläggning av ärendet knappast ha haft full kännedom om dessa förhållanden.

Riksdagsbeslutet 1951 grundade sig på två av statsutskottet framlagda motiv. Det ena var att inga sådana särskilda skäl förebragts som kunde motivera ett avsteg från författningsvillkoren för erhållande av tjänstepension. Enligt mitt förmenande har här ovan framlagts bärande skäl för en sådan åtgärd. Det bör kunna räcka med att Söderberg i statens intresse åtagit sig en uppgift och att han därvid haft starkt grundade skäl att tro att hans rätt till statlig pension skulle vara tryggad. Det andra motivet var att ett bifall skulle kunna befaras leda till inte önskvärda konsekvenser. Om ett liknande fall, där statens intresse uppenbart fordrar extraordinära åtgärder, skulle framkomma, kunde väl detta inte gärna hänföras till ett inte önskvärt konsekvensfall.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte tillerkänna generalmajoren Nils O. F. Söderberg överstelöjtnants tjänste- och familjepensionsförmåner att utgå från och med den 1 maj 1962, med belopp, som skulle ha tillkommit honom, därest han från och den 1 oktober 1952 — efter uppnådda 55 år — avgått från överstelöjtnantsbeställning.

Stockholm den 25 januari 1962

Per Edvin Sköld
